

dr Dušan Janjić
direktor Foruma za etničke odnose

Šta to hoće Crna Gora, pitaju se mnogi u Srbiji.

U Crnoj Gori i ostatku Evrope i sveta pitaju se: Da li je Crna Gora sledeća?

Mnogo je aktera koji odgovarju na ova pitanja. Predsednik Crne Gore Milo Djukanović je političar, koji određuje osnovni pravac političkog života i opredeljenje većine u javnom mnjenju Crne Gore. On je (u razgovoru sa najvišim predstavnicima tužilaštava u Crnoj Gori, 24 juna 1999) najjasnije definisao i osnovne tačke strategije redefinisanja odnosa Srbije i Crne Gore. To su:

- odnosi Srbije i Crne Gore trebalo bi da se uredi na "novim demokratskim osnovama";
- obezbediti potreban nivo samostalnosti Crnoj Gori unutar zajednice, da bi dinamično i neometano mogla voditi ekonomske i demokratske reforme;
- Crne Gora je sama pripremila ponudu za redefinisanje odnosa unutar zajedničke države i spremna je da o toj ponudi razgovara sa rukovodstvom Srbije. Dakle, isključuje se bilo koja mogućnost direktnog razgovara s Miloševićem i Saveznom vladom odnosno Blatovićem itd.

Ukoliko se prihvati rešenje koje nudi Crna Gora "Jugoslavija bi mogla da bude sasvim komforan državno-pravni okvir". Ukoliko do razgovora ne dodje ili oni ne rezultiraju prihvatanjem ponude Crne Gore, "alternativa" je: raspisivanje referndumu o budućem državno pravnom statusu Crne Gore.

Što se tiče crnogorskih političkih partija, njihova opredeljivanja po pitanju budućeg državno pravnog statusa Crne Gore i njenog odnosa sa Srbijom kreću se od odbacivanja bilo kakvih promena u sadšnjim odnosima uz instistiranje na još čvršćim odnosima sa Srbijom (Bulatovićeve SNP CG), preko zagovaranja postupnosti u redefinisanju odnosa uključujući i referendum (DPS CG i Narodna stranka), do (SDP CG i Liberalni saveza CG) zagovaranja nezavisnost Crne Gore.

Gradjani Crne Gore sve otvorenije podržavaju konfederalizaciju SRJ, a sve više i odlazak iz nje. Tako, u

najnovijem istraživanju javnog mnjenja, agencije "Damar", 42% građana Crne Gore se izjasnilo za nezavisnu Crnu Goru.

Medjutim, na Istoku, u Srbiji, političke stranke i javno mnjenje se ovom temom bavi tek uzgredno. Opšta oznaka stava prema pitanju odnosa s Crnom Gorom je:

- da se nedovoljno zna i razume ono što se dešava u Crnoj Gori;
- da prevladaju centralistički stavovi, odnosno da se i nepomišlja na konfederalizaciju SR Jugoslavije, a još manje da bi Crna Gora mogla da se odvoji od Srbije.

Za SPS, JUL, SRS i DSS u Crnoj Gori postoji "secesionističko rukovodstvo", na čeli sa Djukanovićem, koje nastoji da - uz podršku SAD, NATO -a i "pete kolone", pre svega, Saveza za promene - odvoji Crnu Goru od Srbije. Navodno, cilj je razbijanje SR Jugoslavije i "ulazak NATO-a" na teritoriju Crne Gore i Srbije.

SPO, ND, ali i DS, SD - stranke čije vodje očekuju "saradnju i pomoć" od Djukanovića - smatraju da je potrebno da se ovaj problem razrešava tako što bi Djukanović pomogao njima u reformisanju savezne vlade i "demokratizaciji" Srbije. To se naglašava u reakcijama na najave Bulatovića da `eli da reorganizuje vladu. No, i ovih dana, "propušta" se izjašnjavanje o pitanju status Crne Gore i konkretnim predlozima koji sti`u iz Crne Gore. Zbog svega toga, neizvesno je zašto bi se Djukanović upuštao u po njega izuzetno rizično, čak i štetno uplitanje u untarsrpske sukobe.

Mnogi u Crnoj Gori, a i u Srbiji, veruju da je "sinhronizovana destrukcija savezne države ... inspirisana od predsednika SRJ" Slobodana Miloševića. Cilj je obaranje Djukanovića, zaustavljanje njegovih reformi i lišavanje Crne Gore državnosti, odnosno statusa ravnopravne republik.Sve to radi izgrdanje "čvrste federacije".

Iza ovoga se ispoljava glavni problem, a to je da je Srbija ličena njene dr`avnosti i da je,kao i SRJ, države "razdvojene ličnosti". Raspadaju se stare institucije pod uticajem voluntarizma i subjektivizma S. Miloševića,a novonastajuće institucije nikako da se definišu. Vlast je organizovana na stari način. Ona je skupa i u osnovi predimenzionirana. Savezna vlast je pak skoro nepotrebna jer vlada samo nad teritorijom centralne Srbije, Beograd i

Vojvodine. Na samom početku, tzv. "žabljački ustav", je SRJ lišio utemeljujuće saglasnosti: osnovnog federalnog ugovora. Odavno je bilo potrebno da se izvrše ustavne reforma koje bi uključile republički i savezni nivo, ali i novi status Kosova.

Zabrinjava to što, danas, posle krvavog i bolnog iskustva Kosova, čak i oni koji se samoznačavaju kao "demokratska opozicija" odlazak Miloševića s vlasti ne vidi i kao ustavno pitanje. A to jeste pitanje ustavne rekonstrukcije Srbije i njenih odnosa sa Crnom Gorom. Za Srbiju i njene stvarne i lažne vodje pitanje prvog reda je: Kako uspostaviti demokratski ustav?

Izvesno je da će nastavljanje sadašnjeg političkog toka, kad - tad, sve nas, a i Miloševića, Djukanovića kao i medjunarodnu zajednicu, naročito SAD i NATO, suočiti s izazovom oružanog razrešavanja krize.

Opet je otvoreno pitanje: Demokratizacija i decentralizacija ili raspad? Mnogi kažu i odgovor će biti isti: Raspad kroz oružanog sukobljavanje? No, pitanje je: Da li je to nužno?

^ak i sada postoje najmanje dva miroljubiva i demokratska izlaza iz problema:

- prvi, da Crna Gora ostane u SRJ i da, uz znatan utrošak vremena, novca i energije doprinose ublažavanju tendencija centralizacije odnosno uklanjanju Miloševića i započinjanju porcesa demokratizacije. To je ono što, za sada, Djukanović i vladajuća koalicija Crne Gore definišu kao neophodnost izgradnje demokratskih odnosa u Crnoj Gori i Srbiji kao i njihovog ravnopravnosti i demokratskog povezivanja u "bolju zajedničku državu";
- drugi, da Crna Gora krene putem sopstvenog osamostaljivanja. Ova opcija bi postala jedina ako bi došlo do oružane eskalacije krize, a tokom oružanih sukoba na Kosovu i NATO napada, Crna Gora kao nezavisne države se mnogim u Crnoj Gori učinila kao spas.

Da bi Srbija mogla da odgovori na ovu dilemu ona mora da se suoči sama sa sobom. Put privremene ekspretske vlade (republičke i savezne) koja bi pripremila uslove za izbore za ustavotvornu skupštinu je put spašavanja ljudi od novih pogibija i stradanja, naroda od bede, a države od propasti. Jedino demokratska ustavna konstitucija može Srbiju da

vrati u ruke njenih gradjana. Tada nad Srbijom neće biti
dve podjednako joj daleke vlade: Bulatovićeve i
Miloševićeve.